

ПРИРОДА – НАШ СПІЛЬНИЙ ДІМ

Синій Вир

Регіональний еколого-освітній часопис

Озеро Синевир - водно-болотне
угіддя міжнародного значення
(Рамсарська конвенція)

Озеро Синевир - одне із семи
природних чудес України

Газету засновано 21 березня 2001 року

Жовтень, 2025 р.

№ 10 (378)

ОСІННЯ ВЕЛИЧ ХРЕБТА ПІШКОНЯ

Гора Пішконя (Рожок) НПП "Синевир" – це одне з тих місць в Українських Карпатах, де осінь розкривається у всій своїй драматичній і захоплюючій красі. Серед величних гірських масивів парку особливе місце посідає

під ранковими туманами та променями осіннього сонця.

З хребта Пішконі відкриваються захоплюючі панорами - безкраї хвилі гірських масивів, вкриті лісами, що котяться до самого обрію, а під ногами стелиться

створює неймовірний акустичний фон, який ідеально доповнює візуальну осінню гармонію.

Пішконя восени — це не лише прогулянка, а глибоке занурення у стихію. Це час, коли можна

хребет Пішконя, що слугує природним епіцентром осінньої феєрії.

Хребет Пішконя, із його найбільшою вершиною Негровець (1707 м), а також Пішконя (1302 м), є справжнім символом дикої, первозданної природи. Його схили, покриті густими смерековими лісами, які чергуються з буковими пралісами та відкритими полонинами, восени перетворюються на золоте море.

Саме у жовтні тут панує ідеальний контраст листя багряних буків, що спалахує мідними, червоними та помаранчевими відтінками, створюючи ілюзію вогню, що повільно спускається по схилах. А смарагдові смереки, вічнозелені хвойні ліси слугують ідеальним фоном, підкреслюючи яскравість осінньої палітри. Срібні полонини, високогірні луки покриваються поживкою травою та мохами, виблискуючи сріблом

сизий туман, що заповнює долини. Ці споглядання, зафіксовані в осінню пору, передають відчуття величі й спокою.

Кришталеві артерії – струмки та потічки, що спускаються з гір, додають особливого шарму осінньому пейзажу Пішконі та всієї Тереблянської долини. Вони, немов живі артерії, пронизують лісисті схили, невтомно несучи кришталеву чисту воду, зібрану з високогірних джерел.

У парку розташовано безліч таких струмків і восени, коли ґрунт насичений вологою від частих дощів, їхнє дзюрчання стає гучним, а течія річки Теребля стрімкою. Кожен валун, кожна гілка, різнобарвне опале листя, що потрапили у воду, стає частиною динамічної природної композиції. Вода, що струменить через листя, створює магічні відблиски та тіні, а звук швидких потоків, що перекочується через каміння,

відчути дзвінкість повітря, що стає прозорим, насиченим ароматом хвої, мокрого листя та свіжості. Вершини хребта дарують відчуття безмежності та вічності, а потічки нагадують про невідомий рух життя, що невтомно несуть дощову та джерельну воду.

Таким чином, Пішконя в національному природному парку "Синевир" — це місце, де величні гірські хребти, оповиті золотими лісами та пронизані життєдайною силою кришталевих потічків, створюють ідеальний осінній пейзаж, який надовго залишається в пам'яті кожного мандрівника.

Восени національний природний парк «Синевир» кличе до себе тих, хто шукає натхнення, спокою та можливості побачити Карпати у їхньому найбільш розкішному та затишному вбранні.

Марина ПЕЧКАН,
фахівчиня відділу ЕОР

XII Міжнародна науково-практична конференція

У ДВНЗ «Ужгородський національний університет» відбулася XII Міжнародна науково-практична конференція «Geo Tech Zakarpattya 2025». Цей значний захід був приурочений до важливих ювілейних дат: 80-річчя Ужгородського національного університету та 20-річчя його географічного факультету.

Конференція присвячена обговоренню сучасної науки та технологій, які мають ключове значення для забезпечення сталого розвитку регіонів, особливо в контексті транскордонних територій Закарпаття. Учасники зосередили увагу на важливості геоінформаційних технологій, геодезії, картографії та суміжних наук у вирішенні актуальних регіональних проблем.

Представники Національного природного парку «Синевир» активно долучилися до роботи конференції. Участь узяли: Юрій Тюх, кандидат біологічних наук, начальник наукового відділу, Юрій Хланта, заступник начальника наукового відділу та Мар'яна Цімбота, молодший науковий співробітник.

Крім безпосередньої участі, співробітниками НПП «Синевир» на конференцію було подано дві наукові публікації, що підкреслює внесок парку в наукові дослідження регіону.

Головним організатором конференції виступив ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Мар'яна ЦІМБОТА,
молодша наукова
співробітниця

ЗУСТРІЧ ФАХІВЦІВ НПП «СИНЕВИР» З ПРЕДСТАВНИКАМИ ФЗТ

У Національному природному парку "Синевир" відбулася важлива робоча зустріч, присвячена підвищенню ефективності управління природоохоронною територією та оптимізації еколого-освітньої діяльності.

У заході взяли участь начальники і фахівці відділів НПП "Синевир" та представниці Франкфуртського зоологічного товариства (Frankfurt Zoological Society, FZS) - проектна менеджерка з підтримки природоохоронних територій Марія Галайко та координаторка розвитку громад Катерина Сахневич.

Ключовою темою обговорення стало представлення та роз'яснення методики оцінки щодо моніторингу ефективності

управління природоохоронними територіями національного природного парку "Синевир".

Франкфуртське зоологічне товариство, що має значний міжнародний досвід у сфері збереження біорізноманіття, поділилося передовими підходами, які дозволяють об'єктивно оцінити, наскільки успішно виконуються природоохоронні завдання парку. Використання такої методики дасть змогу виявити сильні та слабкі сторони в управлінській діяльності, визначити пріоритетні напрями для інвестицій та розвитку, забезпечити прозорість та підзвітність у роботі парку, а також сформувати основу для коригування довгострокових планів та стратегій.

Окрему увагу було приділено напрацюванню та розробленню

ефективної стратегії діяльності фахівців відділу еколого-освітньої роботи установи.

Робота з відвідувачами є одним із найважливіших завдань національного природного парку, адже саме через освіту та інформування формується свідоме ставлення до природи. Під час зустрічі обговорювалися практичні аспекти того, як розробляти та реалізовувати освітні програми з різними категоріями та віковими групами відвідувачів парку, а також учнями шкіл, гімназій та ліцеїв Теробляньської долини.

Були розглянуті питання щодо створення спеціалізованих програм для школярів, студентів, місцевих мешканців та ін. Акцентовано увагу на більш широкому залученні відвідувачів та школярів до практичних занять на природі

Плановий підхід у створенні подібних програм та спільна робота над цими питаннями допоможе фахівцям НПП "Синевир" значно підвищити якість освітніх послуг, забезпечити глибше розуміння відвідувачами важливості природоохоронної справи та, зрештою, зміцнити роль парку як освітнього та культурного центру регіону.

Зустріч з представниками Франкфуртського зоологічного товариства стала потужним імпульсом для подальшого вдосконалення управлінської та освітньої діяльності національного природного парку "Синевир", підтверджуючи його прагнення відповідати європейським стандартам у сфері охорони природи.

та їх активної участі в іграх, квестах та майстер-класах.

Марина ПЕЧКАН,
фахівчиня відділу ЕОР

ЯК ШКОЛЯРІ СИНЕВИРСЬКОГО ЛІЦЕЮ ВИВЧАЛИ ТАЄМНИЦІ ПЕРНАТИХ ДРУЗІВ

3 нагоди Всесвітнього дня перелітних птахів учні 3-Б класу Синевирського ліцею разом зі своєю класною керівницею Василюною Шпількою завітали до Національного природного парку «Синевир».

Для юних гостей фахівці відділу еколого-освітньої роботи напарку підготували практичне навчання та пізнавальну екскурсію.

Діти змогли детальніше дізнатися про діяльність парку, його природні багатства та важливість збереження довкілля.

У Візит-центрі природоохоронної установи фахівчині Марина Печкан та Світлана Гречин розповіли школярам про роль парку у збереженні унікальної природи рідного краю, охорону флори й фауни та екологічну

просвіту. Особливу увагу цього разу приділили темі свята — перелітним птахам, адже саме восени ці дивовижні створіння вирушають у далеку подорож до теплих країв.

Дітки з цікавістю слухали про те, які саме пернаті мандрівники зустрічаються на території НПП «Синевир», як вони орієнтуються під час перельотів та яку роль відіграють у природі. Під час заходу учні не лише дізналися багато нового, а й мали змогу почути автентичні голоси птахів, що створило особливу атмосферу єднання з природою.

Найочікуванішою частиною стало виготовлення аплікацій пташок. Маленькі гості разом із фахівчинями проявили свої творчі здібності та знання про пташиний світ. Кожен учень створив власного паперового птаха — яскравого, веселого та неповторного, який символізує любов до природи й бажання її берегти.

На завершення заходу на дітей чекав приємний сюрприз: усіх пригостили смаколиками — солодкими цукерками, печивом та соком. Така гостинність додала зустрічі ще більше радості, а на обличчях дітей засяяли щирі

усмішки.

Проведений екозахід не лише розширив знання дітей про навколишній світ, а й підсилив у них шанобливе ставлення до природи, любов до рідного краю та пернатих друзів.

Світлана ГРЕЧИН,
фахівчиня відділу ЕОР

НАЗРІЛІ СОЦІАЛЬНІ ВИКЛИКИ НПП «СИНЕВИР»

НПП «Синевир» був створений у 1989 році з метою збереження унікальних природних комплексів та біорізноманіття Українських Карпат.

Основним природним об'єктом в НПП «Синевир» є ліс, який із загальної площі постійного користування 34614,7 га займає 31407,8 га, або 91 % території.

На жаль, останнім часом ми стикаємося з низкою проблем, які ускладнюють наші відносини з органами місцевого самоврядування та місцевими жителями - забезпечення населення паливними дровами та діловою деревиною, а також земельні питання.

На території, що має прямий стосунок до парку, розташовані три великі територіальні громади, в яких нараховується близько 7500 дворогощепарств, де проживає близько 22 тисяч осіб. Це значна частина населення гірського краю і всі вони мають критичну залежність від лісу.

Ключовим моментом є те, що ці населені пункти не газифіковані. Історично, а також у найближчій перспективі, єдиним доступним видом палива були, є і будуть виключно дрова. Споконвіку жителі цих громад забезпечувалися паливними дровами із навколишніх лісів. Це не просто традиція, це — життєва необхідність для приготування їжі, обігріву та виживання в умовах гірського клімату.

Виходячи з мінімальної потреби в дровах на одне дворогощепарство, потрібно в середньому - 8 кубічних метрів, загальна щорічна потреба для жителів цих сіл складає до 55 тисяч кубічних метрів паливних дров.

До цього необхідно додати близько 6 тисяч кубічних метрів дров для опалення соціальної інфраструктури: шкіл, дитячих садків, амбулаторій, церков, адміністративних будівель, а також закладів громадського харчування і торгівлі.

Таким чином, щорічна сукупна потреба у паливі для цих громад сягає критичної позначки — до 60 тисяч кубічних метрів дров!

Нацпарком на земельних ділянках у межах Синевирської, Колочавської та Драгівської ОТГ в

останні роки заготовлялося в середньому 20-23 тисячі кубометрів деревини.

У 2025 році НПП «Синевир» надано ліміт на заготовлю 10815 кубометрів ліквідної деревини, з них дров — 9368 кубометрів. Цього катастрофічно не вистачає для жителів громад.

У минулому, на теперішній території парку для мешканців вищезазначених громад заготовлялося 65-70 тис. м³ деревини і населення повністю забезпечувалося паливними дровами. Вирубування такої кількості лісу не завдавало шкоди природі. При цьому загальний запас лісових насаджень парку складає 12 млн. м³, а річний приріст — 120 тис м³.

Урізання лімітів на проведення заходів з поліпшення санітарного стану лісів, призводить до нездатності забезпечити такий обсяг палива для місцевих жителів, створює колосальну

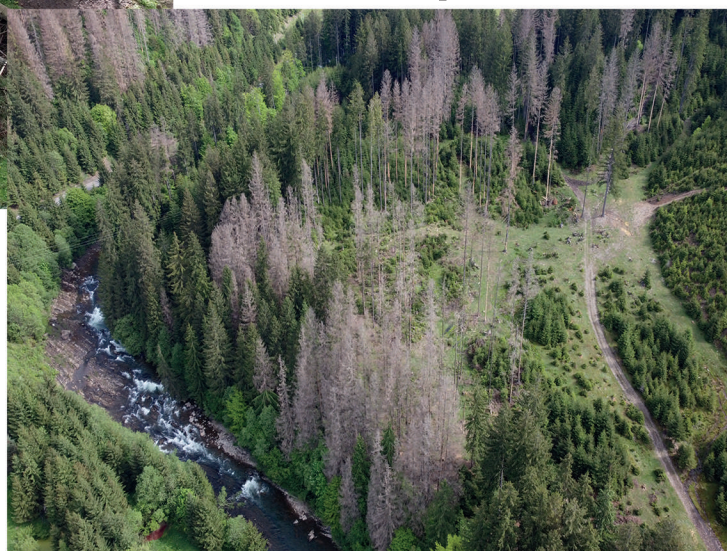

соціальну напругу, призводить до несанкціонованих рубок, що, у свою чергу, завдає шкоди природоохоронному фонду НПП «Синевир» і, найголовніше, ставить під загрозу дотримання тієї першочергової умови, на якій ґрунтувалося створення парку — збереження життєдіяльності громад. Лунають заклики до ліквідації парку і відновлення лісового господарства.

З моменту організації НПП

«Синевир» почалося і триває свідоме зниження обсягів заготівлі деревини, що є наслідком підвищеного природоохоронного статусу території. Це зниження обсягів запроваджено з низки причин:

- заборона проведення суцільних санітарних чи лісовідновних рубок у зонах суцільних сухостоїв або після масових вітровалів;

- заборона проведення вибіркового санітарних рубок у випадках, коли повнота насаджень падає нижче критичних показників (наприклад, 0,3 у листяних чи 0,4 у хвойних насаджень);

- обмеження будь-якої діяльності на ділянках старовікових насаджень, які є особливо цінними для збереження біорізноманіття.

Ми розуміємо важливість цих обмежень для збереження

збереження екосистем, але це призводить до критичного зменшення можливостей легальної заготівлі паливних дров, що безпосередньо позначається на жителях.

Водночас, за нашими підрахунками, в лісах парку наразі накопичено від 100 до 150 тисяч кубічних метрів природно пошкодженої деревини, а саме: сухостоїв, вітровалів, буреломів та іншої пошкодженої деревини. Значну частину цієї деревини можна і необхідно використати для заготівлі паливних дров. Її вилучення та заготівля проводиться під контролем та з дотриманням природоохоронних норм, і не лише вирішить соціальну проблему, а й сприятиме оздоровленню лісу та зменшенню ризику пожеж і розповсюдженню шкідників.

Наш заклик до спільного вирішення вже давно назрілих соціальних викликів. Керівництво нацпарку готове до перегляду підходів щодо використання вже наявної пошкодженої деревини на території парку і вкотре наголошує на необхідності розроблення спрощеного, прозорого та законного механізму, який дозволив би Парку, зберігаючи

природоохоронний режим, забезпечити місцеві громади необхідним обсягом палива з цих санітарних та лісопатологічних ресурсів.

Для вирішення цих назрілих проблем необхідно привести ліси в належний санітарний стан.

Для чого?

- Впровадити досвід європейських країн

(Німеччини, Австрії, Чехії, Фінляндії та ін.) по методам, правилам, термінам та способам проведення санітарно-оздоровчих заходів, що забезпечить оперативність та результативність їх проведення;

- Дотримуватися Конституції України, де в статті 3 зазначено, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Все це дасть можливість забезпечити місцеве населення паливними дровами.

Це дозволить зняти соціальну напругу та покращити співпрацю парку з місцевими громадами, зменшити ризик несанкціонованих рубок, виконати соціальні зобов'язання, взяті при створенні парку.

Власкор.

«Синій Вир»

Еколого-освітній часопис
Засновник і видавець громадське
об'єднання «Товариство «Синій Вир».
Свідоцтво про державну реєстрацію
Серії ЗТ №214
РЕДАКТОР
МИКОЛА ДЕРБАК
Комп'ютерна верстка та дизайн
Марина Печкан, Тетяна Бобик та
Світлана Гречин
Газету набрано і зверстано у
видавничому центрі НПП «Синевир»

Адреса:

с. Синевир, 1626, Хустський р-н,
Закарпатська обл., 90041
e-mail: prp-synevir@ukr.net
www.prp-synevir.net.ua

За точність наведених фактів відповідаль-
ність несуть автори матеріалів.

Листування з читачами – тільки на сторін-
ках газети.

Тираж 100 прим.
Зам.

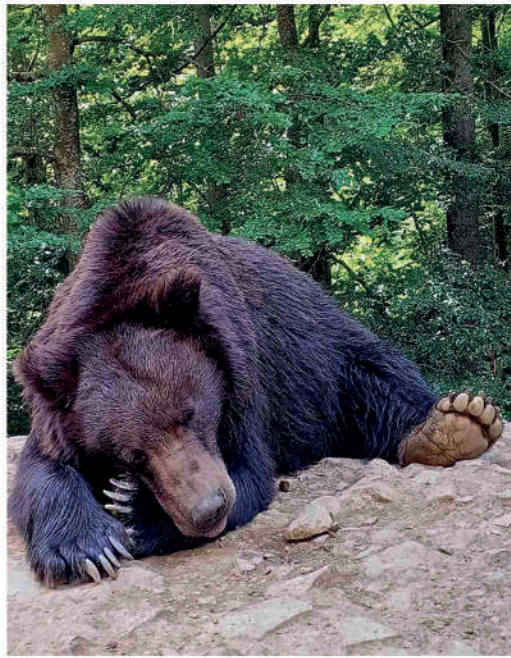
Номер віддруковано в НПП «Синевир»

ВЕДМЕЖИЙ РАЦІОН У РЦБВ ПОСИЛЕНО

Початок жовтня в цьому році виявився холодним і дощовим, де температура становила від 0°C до 3°C. У перші дні місяця, в горах навіть випав сніг.

У зв'язку з раннім осіннім похолоданням в Реабілітаційному центрі бурих ведмедів (РЦБВ) збільшено кормовий раціон. Ведмеді споживають на 25% більше їжі ніж до цього, що пов'язано з потребою енергії для зігрівання та накопичення запасів жиру перед їх заляганням у зимову сплячку.

В осінній період, ведмеді перед зимовою сплячкою максимально накопичують жировий запас, який їм необхідний в зимовий сезон. У цей проміжок часу можливе збільшення маси ведмедів на 15-20%, а шар підшкірного жиру

може досягнути до 7 см. У випадку, коли ведмідь бурий не накопичить необхідного запасу підшкірного жиру, тоді до зимового сну він неготовий і може не залягти, а якщо залягає, то на короткий термін.

Хочемо відзначити, що ведмедя бурого включено в міжнародні, національні, регіональні списки охорони. Вагомість питання їх вивчення і охорони є обов'язком не тільки на природоохоронних територіях, а й інших землевласників та землекористувачів. Тому, важливо забезпечити проживання ведмедя бурого в природних умовах.

Марія НАНИНЕЦЬ,
наукова співробітниця

З ЮВІЛЕЄМ!

Вітаємо з 30-річним ювілеєм **Субота Софію Володимирівну**, провідного бухгалтера. Бажаємо міцного здоров'я, успіху, добробуту, добра, радості, любові, щастя, гарного настрою, посмішок, яскравих вражень. Нехай тепло й затишок завжди панують у вашому домі.

60 - річний ювілей святкує **Шандор Василь Васильович**, майстер з охорони природи Квасовецького ПНДВ.

Бажаємо, щоб наступні роки були сповнені лише добром і радістю, благополуччям і достатком. Світлої вам долі, щастя людського, родинного затишку, поваги рідних та колег.

Славну дату, 40-річчя святкує **Чуп Іван Васильович**, майстер з охорони природи Син. Полянського ПНДВ.

Бажаємо завжди бути енергійним, життєрадісним та успішним. Кожен день приносить добро, надію, оптимізм, енергію, успіх і достаток.

65 - річний ювілей святкує **Чабрун Василь Іванович**, токарь ВТО.

Нехай кожен день буде наповнений корисними справами, мрії втілюються в життя та приносять бажану радість і задоволення. Бажаємо міцного здоров'я та сімейного благополуччя.

ВІТАЄМО З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ!

Бугину Василя Васильовича, інспектора Ік. Чорноріцького ПНДВ;

Бабічина Василя Васильовича, сторожа;

Барну Івана Юрійовича, інспектора Ік. Квасовецького ПНДВ;

Гаштура Івана Андрійовича, інспектора Ік. Синевирського ПНДВ;

Кут Наталію Іванівну, провідну бухгалтерку;

Мацола Хрестину Юріївну, фахівця з рекреаційного обслуговування Колочавського ПНДВ;

Нанинець Марію Василівну, наукову співробітницю;

Рябича Мирослава Федоровича, тракториста ВВПР;

Руснака Івана Івановича, інспектора Ік. Остріцького ПНДВ;

Субота Ольгу Юріївну, підсобну працівницю;

Стець Руслану Василівну, технік;

Тільняка Михайла Федоровича, машиніста-ескаваторщика ВТО;

Шоля Людмилу Юріївну, робітницю лісгосподарських робіт;

Полажинця Михайла Васильовича, сторожа.

Бажаємо злагоди. Добра, невичерпної енергії, безмежного людського щастя. Нехай у ваших задумах буде мудрість, в роботі – підтримка однодумців, а в серці – тепло від людської вдячності.

З повагою і щирими побажаннями колектив НПП «Синевир»

САПРОФІТНІ Й ПАРАЗИТИЧНІ ВИДИ ГРИБІВ

Гриби — це не просто організми, це тихі архітектори й деструктори, що пронизують усі сфери життя лісу. Унікальний світ їхнього існування відкривається в Національному природному парку «Синевир», де вони розгортають свої життєві драми в найрізноманітніших умовах, обираючи шлях живлення, що визначає їхню долю. Вони постають перед нами або як ксилотрофи (майстри розкладу, деструктори деревини), або як безкомпромісні паразити, що живуть за рахунок життєвих соків своїх господарів - дерев.

На відміну від агресивних загарбників, сапротрофи — це лісові санітари. Вони не зазіхають на здорову, нешкоджену деревину, але їхня присутність на мертвій органіці, як-от *Schizophyllum* чи *Trametes*, є безмовною картою розподілу мертвої деревної маси. Це мовчазні індикатори, що сигналізують про екологічну рівновагу і ризики, пов'язані з розкладом.

Часто на одному дереві розгортається справжнє мікологічне співтовариство, де різні види ведуть безперервну, але необхідну конкуренцію за ресурси. Деревина, що віджила свій вік, стає місцем для послідовної низки грибів, кожен з яких спеціалізується на певній фазі гниття, забезпечуючи кругообіг поживних речовин.

Гриби-паразити — це тіньова армія природи, що живиться коштом інших живих істот. Їхній міцелій, мов невидима мережа, вражає рослини (трутовики, сажкові, ріжки, борошнесторосяні гриби), тварин і навіть людину. Вони можуть спричиняти значну шкоду, але, за іронією долі, деякі їхні види стали інструментом у боротьбі зі шкідниками або ж джерелом цінних ліків, що підкреслює їхню подвійну роль у системі природи.

Особливо монументально виглядають трутовики. Їхні плодові тіла міцно прикріплюються до стовбура, наче бронзові щити, а їхній міцелій, пронизуючи деревину, чинить невинну руйнацію зсередини.

Територія НПП «Синевир» стала полігоном для ґрунтовних наукових досліджень. Співробітники парку,

спільно з провідним науковцем-мікологом, доктором біологічних наук Миколою Придюком (Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України), детально вивчили це мікологічне роз-маїття. Було ідентифіковано та досліджено 75 видів грибів-паразитів і сапротрофів. Науковці фіксували біотопи їхнього зростання, частоту трапляння і, що важливо, їхній соціологічний статус (статус охорони). За результатами цих досліджень, найбільш домінуючою і поширеною групою виявилися саме сапротрофні гриби.

На додачу до руйнівників і санітарів, у лісі існують гриби-симбіонти. Це переважно відомі нам шапкові гриби, що укладають з деревами взаємовигідний союз співжиття. Вони щедро забезпечують деревину необхідною водою, отримуючи натомість клітковину. Це гармонійний приклад того, як гриби не лише забирають, але й віддають, формуючи фундамент життєстійкості лісового масиву.

Гриби на деревах НПП «Синевир» — незамінні гравці екосистеми. Вони розкладають деревину, керують кругообігом поживних речовин та мають подвійне значення: можуть бути загрозою для лісу, але є цінним ресурсом у кулінарії та медицині.

Тетяна НІРОДА,
наукова співробітниця